

Reactie MantelzorgNL op het Reisadvies van de commissie ‘Toekomst zorg thuiswonende ouderen’

Hoe houden we de zorg van thuiswonende ouderen in de toekomst op peil? Dat is de uitdaging waar wij allen voor staan. In korte tijd zal Nederland vergrijzen. Het aantal ouderen dat zorg nodig zal hebben zal snel toenemen, terwijl het aantal potentiële mantelzorgers per oudere bijna zal halveren. Op dit moment voelt al 10% van de mantelzorgers zich overbelast. Het beroep dat op mantelzorgers wordt gedaan zal de komende jaren alleen maar groeien, terwijl de grenzen en verwachtingen nergens vastliggen.

Wij hebben met veel belangstelling het reisadvies van de commissie ‘Toekomst zorg thuiswonende ouderen’ gelezen en geven graag een reactie.

In hoofdlijn ondersteunen wij alle aanbevelingen die leiden tot nieuwe vormen van wonen en zorg. Nieuwe vormen van samenleven (en mantelzorgen) kunnen leiden tot een hogere kwaliteit van leven, gecombineerd met een rem op de vraag naar zorg en ondersteuning. Dit proces kan versterkt worden door het opleggen van de totstandkoming van lokale en regionale woon-zorgvisies.

Ook andere aanbevelingen juichen wij toe. Wij lichten er enkele uit:

Aanbeveling 1 gebiedt actieve voorlichting en ondersteuning op specifieke momenten die een nieuwe fase in het leven van de ouder wordende mens markeren. Dat is een goed streven. Wij zouden hierbij graag zien dat expliciet de mantelzorger(s) in het leven van de ouder wordende mens betrokken zijn. Daardoor zijn ook zij vroegtijdig in beeld en op de hoogte van hetgeen er van hen verwacht wordt en hoe zij daarbij ondersteuning kunnen inroepen, wanneer dat geboden is. Dit draagt bij aan de preventie van overbelasting van mantelzorgers. Ook wanneer vroegtijdig bekend is dat er geen mantelzorg beschikbaar is, is dat een relevant gegeven bij het ingaan van nieuwe fasen. Ook voor aansluiting op het Deense reablement programma uit aanbeveling 6 is het tijdig aansluiten van mantelzorgers voor de hand liggend.

In het verlengde hiervan ligt aanbeveling 13 waarin opgeroepen wordt om lokaal en regionaal afspraken te maken over de ondersteuning van mantelzorgers. Hiervoor worden zowel gemeenten als zorgaanbieders, zorgverzekeraars als werkgevers aangesproken. Afstemming en samenwerking tussen deze partijen is zeer belangrijk om tot een breed palet van ondersteuning te komen. De handreiking ‘Kwetsbare ouderen thuis’ biedt hierbij – ook volgens MantelzorgNL- een goede leidraad. Maar voor mantelzorgers dient dit aangevuld te worden met een pakket aan mantelzorgondersteuning met een gemeenschappelijke ondergrens. Specifiek voor respijtzorg is uit eerder onderzoek gebleken dat voor het aanbieden van deze specifieke vorm van mantelzorgondersteuning regionale samenwerking (aanbeveling 22) noodzakelijk is om dit te aan te kunnen bieden. Ook het beter faciliteren van de combinatie van werk en mantelzorg kan rekenen op onze warme instemming (aanbeveling 20).

Daarnaast zijn er een aantal aanbevelingen waar wij kanttekeningen bij plaatsen of afwijzen.

Het advies om zoveel mogelijk digitaal te doen qua gegevensuitwisseling geldt voor iedereen. Bijzonder is dat aanbeveling 26 aanbeveelt om juridische en privacy-technische belemmeringen in de

gegevensoverdracht naar en met mantelzorgers in de driehoek cliënten / zorgverleners en mantelzorgers op te heffen. Dit kan alleen onder duidelijke voorwaarden, zoals expliciete instemming van de mantelzorger en dat mantelzorgers niet automatisch verantwoordelijk worden voor handelingen of naleving van instructies. In de vorm waarin het reisadvies nu gesteld is, wijzen we het af. Wel denken we graag mee over een goede vorm.

Aanbeveling 29 stelt het volgende voor: 'Haal alle zorg en ondersteuning voor zelfstandig wonende ouderen uit de Wlz en hevel deze over naar Zvw en Wmo'. Dit zou inhouden dat VPT, MPT en PGB o.g.v. de WLZ zou ophouden te bestaan. Juist op basis van deze financieringsvormen worden nieuwe woonvormen van ouderen ontwikkeld. Het weghalen van deze mogelijkheden zonder alternatief zal innovaties tegenwerken of tegenhouden. Dat achten wij ongewenst. VWS zal daarnaast opnieuw regieverlies ervaren over een belangrijk gedeelte van de zorg voor kwetsbare ouderen. Gegeven de ervaring van afgelopen jaren van decentralisatie zijn wij hier tegen. Daarnaast zullen zich ongewenste fiscale effecten voordoen.

Met aanbeveling 30 en 31 is het niet langer mogelijk om zelf keuzes te maken in de zorg en ondersteuning door wijkverpleegkundigen. Wij wijzen er op dat het voor kwetsbare ouderen en hun mantelzorger enorm van belang kan zijn dat diegene die er is vertrouwd is met de situatie en de historie ervan. Zo min mogelijk wisseling van personeel is vaak beter te regelen met kleine toeleveranciers dan met grote. Wij beschouwen dit advies als een maatregel die op het leven van de kwetsbare ouderen en hun mantelzorgers daardoor grote negatieve effecten kan hebben. Daarom wijzen wij deze aanbeveling af.

Met aanbeveling 32 komt heel erg veel verantwoordelijkheid te liggen bij de wijkverpleegkundige. Zowel qua taken als verwachtingen. Dit terwijl er tekorten aan wijkverpleegkundigen zijn en ook in de toekomst zullen blijven. Het is te makkelijk om te denken dat dat allemaal wel uit zichzelf goed zal komen. Er lijkt daarnaast vergeten te worden dat er ook heel veel mensen zijn waar een wijkverpleegkundige niet over de vloer komt.

In aanbeveling 33 wordt de wijkverpleegkundige centraal in het bepalen van 'de grenzen aan het verantwoord thuis wonen'. Naar onze mening wordt hierbij over het hoofd gezien dat het nogal wat uitmaakt welke persoon namens welke organisatie komt indiceren wat nodig is. Willekeur komt voor. Het (kunnen) betrekken van de huisarts - die de thuissituatie al lang kent - en het eenvoudig mogelijk maken van een second opinion en goede toegang tot bewaar en beroep zouden dan normaal moeten zijn.

In alle gevallen waarin over de grenzen van de thuissituatie wordt gesproken gaan we er overigens van uit dat hierbij ook expliciet het belang van de mantelzorg wordt meegewogen.

Dan nog twee adviezen: in aanbeveling 34 wordt geadviseerd: 'Pas de Wmo zodanig aan dat gemeenten Wmo-ondersteuning niet mogen weigeren zolang de zorg thuis verantwoord en doelmatig te verlenen is'. Dat is fijn voor de ouderen, waarop dit advies betrekking heeft. Maar de effectuering van dit advies heeft tegelijkertijd repercussies voor diegenen die (nog) niet oud en/of kwetsbaar (genoeg) zijn, want het is onduidelijk of het gemeentebudget (op tijd) meegroeit. Zonder garanties daaromtrent kunnen we daar niet voor zijn.

Over [aanbeveling 35](#) ('Richt de verdeling van het gemeentefonds zo in dat gemeenten met een vergelijkbare bevolkingssamenstelling een hogere uitkering uit het fonds ontvangen naarmate de instroom van hun inwoners in de Wlz lager is') zijn we in principe positief, maar er zijn wel zorgen over de uitvoerbaarheid en haalbaarheid. Dit is in principe een mogelijkheid om preventie-investeringen gedekt te krijgen, maar het is de vraag of de gemeenten die gok ook willen wagen, of dat ze liever de zekerheid van niets doen verkiezen.

Tot zover de reactie van MantelzorgNL. Dat er in de toekomst zorg-schaarste zal ontstaan is een feit. De vraag naar zorg zal in de toekomst niet altijd kunnen worden beantwoord. De hoge verwachtingen die we als samenleving van mantelzorgers hebben moet duidelijk zijn en de grenzen helder, waarbij mantelzorg als vrije keuze het uitgangspunt is en blijft. Mantelzorgers verdienen er te allen tijde, ongeacht woonplek en levensfase, op te kunnen rekenen dat ze de ruimte en ondersteuning krijgen om mantelzorg op een gezonde manier te integreren in hun leven.

Een integrale visie op mantelzorg die geborgd is in het zorgstelsel is noodzakelijk. In het reisadvies van de Commissie Bos zien we dat de positie van de mantelzorger meer dan voorheen is meegewogen. Daar zijn we blij mee. Op sommige punten vinden wij nog niet genoeg, dat mag niet verbazen.

Het reisadvies betreft een groot aantal partijen. In de uitvoering is het ook afhankelijk van alle partijen. Als één partij niet of niet volledig meedoet heeft dit effect op het resultaat van het hele reisgezelschap. De vrijblijvendheid van de samenwerking moet daarom losgelaten worden.

We wensen de Commissie 'Toekomst zorg thuiswonende ouderen' veel succes met het verwerken van alle inbreng tot een reisplan waarmee we de komende tien jaar vooruit kunnen.

